

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology)

การศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนากฎหมายสำหรับกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่นของไทยได้กำหนดระเบียบวิธีวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ประกอบด้วย

3.1.1 การวิจัยเอกสาร (Documentary research) เป็นการวิจัยข้อมูลเอกสาร คือ

1) กฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้ง คือ

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550

(2) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. 2550

(3) พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

(4) พระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5 ฉบับ

(5) ระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการ

เลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2550

(6) ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและวินิจฉัยชี้

ขาด พ.ศ. 2554

(7) ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

2) กฎหมายการเลือกตั้งของประเทศฝรั่งเศสซึ่งถือเป็นแม่แบบของกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาพิพากษาคดีเลือกตั้งท้องถิ่น

3) ข้อมูลที่เป็นวรรณกรรมเกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง (ดังรายละเอียดปรากฏในบทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัย)

ศึกษาข้อมูลจากตำราเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น แนวคิดทฤษฎีที่จะนำมาเป็นพื้นฐานใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดแก่กระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่น ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักธรรมาภิบาล หลักการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน หลักแห่งความรับผิดชอบ หลักการตีความกฎหมาย หลักการใช้ดุลพินิจชอบของศาลยุติธรรมและรูปแบบ

การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศ อังกฤษ ญี่ปุ่น สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี อเมริกา สาธารณรัฐฝรั่งเศส และไทย

ศึกษาข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องวิจัยได้แก่ เรื่องปัญหาทางกฎหมายในการประกาศผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เพื่อให้ทราบปัญหาของระยะเวลาในการประกาศผลการเลือกตั้งท้องถิ่น และการที่ไม่มีองค์กรและกลไกในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

เรื่องกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาวุฒิสภา เพื่อให้ทราบแนวความคิดในกระบวนการคัดค้านการเลือกตั้ง

และเรื่องการพัฒนากระบวนการจัดการคดีการเมืองในศาลยุติธรรม เพื่อทราบถึง ปัญหาอำนาจวินิจฉัยการสมัครรับเลือกตั้งและการเพิกถอนการสมัครรับเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และปัญหาการสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

นอกจากนี้ ศึกษาข้อมูลจาก รายงานวิจัย บทความ คำพิพากษาศาลฎีกา คำสั่งศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาค คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งและเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยดังกล่าว

3.1.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นวิธีการที่ Carolyn Boyce (2006, p.2-12) และ มานพ คณะโต (2550) กล่าวว่าเป็นการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกโดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบังคับใช้กฎหมาย กระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่นและกระบวนการพิจารณาคดีเลือกตั้งท้องถิ่นด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่ตามแบบพิธี

การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่ตามแบบพิธีเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยต้องเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้าแล้วผู้วิจัยนำประเด็นดังกล่าวใช้สัมภาษณ์โดยตรงกับประชากรสัมภาษณ์

ประชากรสัมภาษณ์จำนวน 14 คน ประกอบด้วย ประธานศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค ประธานแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค รวม 9 คน และประธานกรรมการการเลือกตั้งและกรรมการการเลือกตั้ง ชุดปัจจุบัน 2 คนและชุดเก่าชุดละ 3 คน รวม 5 คน

ประเด็นสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสนทนา มุ่งประเด็นสำคัญคือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนากฎหมายสำหรับกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่น และปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 แยกเป็นประเด็นคำถามดังนี้

- 1) การใช้สิทธิคัดค้านของประชาชนต่อคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งในคดีเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในคดีเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง
- 2) การใช้สิทธิฟ้องร้องคดีเลือกตั้งท้องถิ่นของประชาชน
- 3) การใช้คะแนนเสียงลงมติเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- 4) อำนาจวินิจฉัยเรื่องการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านมีเหตุผลอันสมควรหรือไม่
- 5) ระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่นและวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งในขั้นต้นก่อนและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง
- 6) อายุความฟ้องคดีเลือกตั้งท้องถิ่น
- 7) การใช้ดุลพินิจสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งท้องถิ่นและให้มีการเลือกตั้งใหม่
- 8) ปัญหาการใช้ดุลพินิจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 55, 56, 97 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545
- 9) สภาพบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งใหม่และระยะเวลาที่ถูกเพิกถอนสิทธิ และ
- 10) การดำเนินกระบวนการพิจารณาและวินิจฉัยคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งมี 2 มาตรฐาน โดยก่อนประกาศผลการเลือกตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัย ส่วนหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคเป็นผู้วินิจฉัย

3.1.3 การมีส่วนร่วมออกแบบ - ร่วมออกแบบ (Participatory Design, Co-Design)

การรวบรวมข้อมูลโดยการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบนี้เป็นวิธีการที่ Participatory design From Wikipedia, the free encyclopedia และ วิสาหกิจ สอตระกุล (2556, หน้า 1 ตอนที่ 3) กล่าวว่า เป็นวิธีการที่ฝ่ายวิจัยและออกแบบได้เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาโครงการ และศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ กล่าวอธิบายในระหว่างเป็นวิทยากรในการสัมมนาโครงการพัฒนาและแนวทางในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวข้องกับเลือกตั้งท้องถิ่นของศาลอุทธรณ์ ภาค 2 เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2558 ว่าเป็นเทคนิคใหม่ในการรวบรวมข้อมูลเพื่อจะได้ข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในทางวิชาการเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย โดยมีแนวคิดที่ข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้วิเคราะห์หาคำตอบตามโจทย์วิจัยนั้นส่วนหนึ่งควรจะมีรากฐานมาจากประสบการณ์การบังคับใช้ของกลุ่มประชากรที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ใช้และผู้ถูกใช้กฎหมายบังคับที่มองเห็นปัญหาและแนวทางแก้ไขที่ตนต้องการ อันจะทำให้ได้คำตอบเป็นแนวทางนำไปพัฒนาปรับปรุงกฎหมายนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังคับใช้ได้จริง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำเอาวิธีการนี้มาใช้ในการวิจัยปรับปรุงพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 โดยเล็งเห็นความสำคัญที่จะให้ผู้เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายได้มีส่วนร่วมในการจัดทำ เพื่อนำคำตอบจากผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออกแบบนำไปปรับปรุงกฎหมายปัจจุบันในส่วนที่เกิดปัญหาเป็นร่างกฎหมายฉบับใหม่ที่มั่นใจได้ว่าเป็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพบังคับใช้แก้ปัญหาได้และตรงตามเจตนารมณ์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและประชาชน สำหรับวิธีดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการออกแบบข้อบัญญัติที่สมควรจะปรับปรุงแก้ไขนั้นได้นำแนวทางจากรายงานวิจัย โครงการจัดทำประมวลกฎหมายสารบัญญัติยาเสพติดของประเทศไทยของศาสตราจารย์ ดร.สุณีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, 2558 ซึ่งกล่าวว่า วิธีการดังกล่าวเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลลักษณะ Bottom - up approach คือการระดมความคิด ความรู้และประสบการณ์จากผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยตรง (Stakeholders) กับการบังคับใช้กฎหมายทั้งผู้ใช้และผู้ที่ได้รับผลจากการใช้ ในการช่วยออกแบบบทบัญญัติกฎหมายเพื่อเป็นต้นแบบสำหรับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อผู้วิจัยจะได้นำไปวิเคราะห์ร่วมกับร่างต้นแบบบทบัญญัติกฎหมายที่จัดเตรียมไว้แล้วเพื่อก่อให้เกิดแนวคิดสายกลางที่มีความยุติธรรมและเหมาะสมสามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ในครั้งนี้ ซึ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีนี้จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบโครงสร้าง และเนื้อหาของกฎหมายที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอันจะได้ต้นแบบนำไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธี Participatory Design (PD) and Co-design ในการวิจัยเรื่องนี้

3.1.3.1 ประชากรร่วมออกแบบ

กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต่อการบังคับใช้กฎหมายแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

ชุดที่ 1 เป็นกลุ่มประชากรเฉพาะ มี 4 กลุ่มประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 คือกลุ่มประธานกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง และผู้อำนวยการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในภาค 2 จำนวน 16 คน

กลุ่มที่ 2 คือกลุ่มหัวหน้างานสืบสวนสอบสวน และพนักงานสืบสวนสอบสวนประจำสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในภาค 2 จำนวน 8 คน

กลุ่มที่ 3 และกลุ่มที่ 4 คือกลุ่มผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ และผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค 2 จำนวนกลุ่มละ 10 คน

ทั้ง 4 กลุ่มนี้ จัดเป็นกลุ่มเฉพาะในชุดแรกของการทำ Co-design

ชุดที่ 2 เป็นกลุ่มประชากรผสม มี 4 กลุ่ม ประชากรมาจากกลุ่มประชากรเฉพาะทั้ง 4 กลุ่ม ในสัดส่วนกลุ่มละ 1 ใน 4 ของจำนวนประชากร ดังนั้นประชากรในแต่ละกลุ่มประกอบด้วย ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ ภาค 2 กลุ่มประธานกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง หัวหน้างานสืบสวนสอบสวน และพนักงานสืบสวนสอบสวนประจำสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในภาค 2

เหตุผลของการจัดให้มีประชากร 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 เป็นกลุ่มประชากรเฉพาะที่มีประสบการณ์ในการบังคับใช้กฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่น ได้ประสบกับปัญหาในการใช้กฎหมาย ดังนั้นความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจึงเป็นคำตอบที่เกิดจากการร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ และปัญหาที่พบต่อกันภายในกลุ่มประชากรเฉพาะดังกล่าว และเมื่อจัดประชากรร่วม ออกแบบชุดที่ 2 เป็นกลุ่มประชากรผสมก่อให้เกิดการอภิปรายแลกเปลี่ยน เรียนรู้ประสบการณ์และ ปัญหาต่อกัน ระหว่างประชากรที่มาจากกลุ่มเฉพาะที่แตกต่างกัน ทำให้ได้คำตอบที่เป็นข้อยุติและเป็นที่ยอมรับของกลุ่มประชากรผสม

พื้นที่ในการจัดการมีส่วนร่วมออกแบบ - ร่วมออกแบบ

การดำเนินการจัดทำ Co-Design กำหนดไว้ที่ห้องประชุมโรงแรมของจังหวัดระยอง โดยมีประชากรจากเขตภาค 2 ประกอบด้วยจังหวัด ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ฉะเชิงเทรา สระแก้ว นครนายก และปราจีนบุรี ซึ่งมีรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 8 แห่ง เทศบาลนคร 2 แห่ง เทศบาลเมือง 24 แห่ง เทศบาลตำบล 108 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 369 แห่ง และเมืองพัทยา โดยมีข้อมูลทางสถิติ สนับสนุนแสดงถึง ประเภทและวิธีการคัดค้าน การวินิจฉัยชี้ขาดทั้งระดับ คณะกรรมการการเลือกตั้ง และศาล ไม่แตกต่างจากภาคอื่นๆ ในจำนวน 9 ภาค ประกอบกับหากมีข้อเท็จจริงเกิดขึ้นตามประเภทที่มีการคัดค้านผลการเลือกตั้ง แนวทางการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยของผู้พิพากษาหัวหน้าคณะ ผู้พิพากษาแผนกคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ภาค 2 กลุ่มประธานกรรมการการเลือกตั้ง กรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้ง หัวหน้างานสืบสวนสอบสวน และพนักงานสืบสวนสอบสวนประจำสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในภาคใดก็อยู่ในกระบวนการใช้ดุลพินิจไม่แตกต่างกัน

3.1.3.2 ขั้นตอนในการดำเนินการ

ขั้นตอนแรกใช้วิธีการ โทรศัพท์แจ้งล่วงหน้าพร้อมออกหนังสือเชิญสัมมนา ร่วมออกแบบ ณ สถานที่ที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่สอง จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ ปากกาและกระดาษ สำหรับประชากรแต่ละกลุ่มใช้ในการเขียนข้อสรุปจากการร่วมอภิปรายในกลุ่มตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดให้

ขั้นตอนที่สาม ผู้วิจัยดำเนินการแบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 2 ชุด ชุดหนึ่งมี 4 กลุ่ม คือกลุ่มประชากรเฉพาะ กับกลุ่มประชากรผสม การดำเนินการใช้เวลา 2 ช่วงคือช่วงเช้า เวลา 9.00-12.00 น. กับช่วงบ่ายเวลา 13.00-16.00 น. และให้เวลาในการนำเสนอคำตอบ กลุ่มละ 20 นาที

ขั้นตอนที่สี่เมื่อประชากรผู้เข้าร่วมออกแบบมาพร้อมกันแล้วในช่วงเช้าเป็นการมีส่วนร่วมออกแบบของประชากรกลุ่มเฉพาะ 4 กลุ่ม และให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานกลุ่มเพื่อทำหน้าที่รายงานผลของข้อสรุปจากการอภิปรายร่วมกันและเลขานุการกลุ่มทำหน้าที่จดข้อสรุป (ทั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเจ้าหน้าที่เข้าช่วยจดข้อความแล้ว) ผู้วิจัยดำเนินการชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนการดำเนินการ พร้อมนำเสนอร่างบทบัญญัติที่ต้องการจะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เป็นแนวทางสำหรับแต่ละกลุ่มใช้เป็นประเด็นในการร่วมอภิปรายในกลุ่มของตน ในขั้นตอนนี้พบว่าประชากรมีส่วนร่วมอภิปรายกันในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ต่างๆต่อกันพร้อมกับสรุปประเด็นที่เป็นสาระสำคัญที่ควรจะไปสู่การพัฒนากฎหมายเลือกตั้งของท้องถิ่นเพื่อประธานกลุ่มจะได้นำเสนอในที่ประชุมร่วมกันซึ่งเป็นการยุติการมีส่วนร่วมออกแบบในช่วงเช้า

สำหรับช่วงบ่ายจะดำเนินการเช่นเดียวกับช่วงเช้าแต่ประชากรที่ร่วมออกแบบเป็นกลุ่มประชากรผสมที่แยกมาจากกลุ่มประชากรเฉพาะ โดยที่กลุ่มประชากรผสมมี 4 กลุ่มเช่นกัน กลุ่มประชากรผสมนี้ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของแต่ละท่านจากการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งหน้าที่ที่แตกต่างกัน และคำตอบที่ได้มาจึงเป็นคำตอบของการยอมรับให้มีอยู่ในกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นที่สมควรจะได้ทำการพัฒนาต่อไป

ผลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการนี้ทำให้ผู้วิจัยได้คำตอบในประเด็นอันเป็นสาระสำคัญของร่างบทบัญญัติกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นรวม 8 กลุ่มคำตอบ คือคำตอบของกลุ่มประชากรเฉพาะ 4 กลุ่ม และกลุ่มประชากรผสม 4 กลุ่มซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ.2545 ต่อไป

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

การวิจัยเชิงปริมาณที่ใช้ในการศึกษา (Quantitative research from Wikipedia, the free encyclopedia. p.1 และ มนัส สุวรรณ, 2544) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือในการรวบรวมคือแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 ประชากรตัวอย่าง

ประชากรที่ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บังคับใช้และผู้ใช้กฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ได้แก่ ผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาค 1 ถึง 9 ที่พิจารณาคดีพิพาทเกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่น คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดและพนักงานสืบสวนสอบสวนประจำสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ซึ่งอยู่ในจังหวัดที่ตั้งของศาลอุทธรณ์และศาลอุทธรณ์ภาคดังกล่าว และนายความที่วาดคดีเลือกตั้งในศาลอุทธรณ์ และศาลอุทธรณ์ภาคดังกล่าว จำนวนประชากรตัวอย่าง จำนวนประมาณ 278 คน การวิจัยไม่ได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแต่กำหนดประชากรทั้งหมด

การเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าวไม่มีการเก็บข้อมูลจากประชาชนทั่วไปเพราะเป้าหมายของงานวิจัยเป็นเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่น มุ่งคุ้มครองสิทธิประชาชนและมีการเก็บข้อมูลจากนายความ เพราะถือว่านายความทำหน้าที่ในการเรียกร้องสิทธิและปกป้องสิทธิของประชาชนในการเลือกตั้งด้วย จึงถือได้ว่านายความทำหน้าที่ของประชาชน นอกจากนี้ประชากรที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นถือได้ว่าประชากรทุกคนมี 2 ตำแหน่ง คือ ตำแหน่งผู้ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และเป็นผู้มีและใช้สิทธิเลือกตั้ง จึงเป็นประชากรที่เป็นประชาชนได้เช่นกัน ทั้งในชั้นการรับฟังความคิดเห็น (Hearing) มีประชาชนจากหลายภาคส่วนมาด้วย เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และตัวแทนสื่อมวลชน (รายละเอียดปรากฏในข้อ 3.5 หน้า 96) ได้แสดงความต้องการสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองด้วย

3.2.2 แบบสอบถาม

ลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มนี้ประกอบด้วย คำถามที่เป็นข้อมูลทั่วไป และคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิดผสมกันซึ่งเป็นคำถามที่ผู้วิจัยจะกำหนดทิศทางของคำตอบไว้ล่วงหน้า ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้ประชากรดังกล่าวมีอิสระที่จะตอบความคิดเห็นของตนโดยใช้ประสบการณ์จากการปฏิบัติหน้าที่ของตนในกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่นและคำถามปลายเปิดอย่างเดียวโดยแบบสอบถามแยกเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวประกอบด้วยเพศ อายุ อาชีพ ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานบังคับใช้กฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่น ตำแหน่งหน้าที่การงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิดผสมกัน สอบถามความคิดเห็นในปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิทธิคัดค้านของประชาชนต่อคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการการเลือกตั้งในคดีเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งในบัญชีรายชื่อผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และในคดีเพิ่มชื่อหรือถอนชื่อ

ผู้สมัครรับเลือกตั้งในประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิรับเลือกตั้ง ปัญหาการใช้สิทธิฟ้องร้องคดีเลือกตั้ง ท้องถิ่นของประชาชน ปัญหาการใช้คะแนนเสียงลงมติเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งผู้สมัครของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ปัญหาอำนาจวินิจฉัยเรื่องการย้ายบุคคลเข้ามาในทะเบียนบ้านมีเหตุผลอัน สมควรหรือไม่ ปัญหาระยะเวลาการสืบสวนสอบสวนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งท้องถิ่นและวินิจฉัยของ คณะกรรมการการเลือกตั้งทั้งในขั้นต้นก่อนและหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ปัญหาอายุความฟ้อง คดีเลือกตั้งท้องถิ่น ปัญหาการใช้ดุลพินิจสั่งเพิกถอนผลการเลือกตั้งท้องถิ่นและให้มีการเลือกตั้งใหม่ และปัญหาการใช้ดุลพินิจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือให้มีการเลือกตั้งใหม่ตามมาตรา 55 มาตรา 56 และมาตรา 97 แห่งพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ปัญหาสภาพบังคับของพระราชบัญญัติดังกล่าวให้ผู้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งต้องรับผิดชอบใช้ ค่าใช้จ่ายในการเลือกตั้งใหม่และระยะเวลาที่ถูกเพิกถอนสิทธิ และปัญหาการดำเนินกระบวนการ พิจารณาและวินิจฉัยคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งมี 2 มาตรฐาน โดยก่อนประกาศผลการเลือกตั้ง คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัย ส่วนหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ศาลอุทธรณ์และศาล อุทธรณ์ภาคเป็นผู้วินิจฉัย

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดที่เป็นข้อความเสนอแนะหรือความคิดเห็นอื่น ๆ เพื่อ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นและกระบวนการยุติธรรมในการเลือกตั้งท้องถิ่น แยกตามขั้นตอนต่าง ๆ คือ ขั้นตอนการร้องคัดค้านของผู้เสียหาย การสืบสวนสอบสวน การวินิจฉัยของ คณะกรรมการการเลือกตั้ง การฟ้องคดีโดยทำเป็นคำร้อง การพิจารณาคดี การบังคับคดีและขั้นตอน หรือเรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ตอบแบบสอบถามมีจำนวนไม่มาก และคำตอบที่ได้ซึ่งมาจาก คำถามปลายเปิดมีลักษณะไม่ซับซ้อน มีความเหมาะสมที่จะใช้สถิติร้อยละเข้ามาช่วยในการคำนวณ คำตอบเพื่อแสดงว่าประชากรส่วนใหญ่มีความคิดไปในแนวทางใด ใช้การประมวลข้อมูลโดยใช้ ตารางชั้นเดียว (One-dimension table) เป็นตารางที่แสดงข้อมูลด้านเดียว และตารางสองชั้น (Two-dimension table) เป็นตารางที่แสดงข้อมูลสองด้าน การอธิบายตารางจะเป็นลักษณะแสดงตารางแล้ว อธิบายผลโดยใช้ทฤษฎีแนวความคิดและกฎหมายประกอบไปพร้อมกัน

3.3 การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้ตารางชั้นเดียวและตารางสองชั้นพร้อมใช้สถิติร้อยละ ในการคำนวณคำตอบของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพที่เป็นข้อมูลเอกสาร การ สัมภาษณ์เชิงลึก การร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ ใช้วิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ ผลจากการ

วิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดนี้ได้นำไปสู่การวิเคราะห์ร่วมกับการวิเคราะห์กฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่น และกฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นของประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นประเด็นในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545

3.4 วิธีการจัดทำร่างกฎหมาย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีแนวคิดว่าการบวนการยุติธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่นตามกฎหมายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะแก้ไขการเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ทำให้ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง และได้ผู้นำท้องถิ่นที่มุ่งแสวงหาผลประโยชน์จากการเลือกตั้งยังคงดำรงอยู่ จึงนำมาสู่การวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งท้องถิ่นรวมถึงวิธีวิจัยเพื่อการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหาคำตอบแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการปรับปรุงและพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 ดังนั้นการศึกษาวิจัยจึงกำหนดให้มีการจัดทำเป็น Model กฎหมายพระราชบัญญัติดังกล่าวที่พัฒนาโดยมีโครงสร้างกฎหมาย ประกอบด้วย

- 1) บทบัญญัติเกี่ยวกับขั้นตอนกระบวนการยุติธรรมเลือกตั้งท้องถิ่น
- 2) ขอบเขตแห่งอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และ
- 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนรวมทั้งสิทธิที่ประชาชนพึงมี อันจะเป็นประโยชน์ต่อ

การเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม และเป็นผลต่อการพัฒนาประเทศ

จากสาระสำคัญของโครงสร้างร่างบทบัญญัติเพื่อให้เป็นต้นแบบของการพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 นี้ ผู้วิจัยได้นำเอาข้อมูลจากเอกสารที่ทบทวนและวิเคราะห์ รวมทั้งการเปรียบเทียบกับกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งของประเทศฝรั่งเศสทำให้สามารถจัดทำเป็นร่างบทบัญญัติเป็นร่างแรกที่น่าไปสู่การจัดทำเป็นประเด็นสำหรับการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ (Co-Design) ของกลุ่มประชากรที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อ 1.3.1 และภายหลังเมื่อการจัดทำ Co-Design แล้วจึงได้นำเอาข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขร่างบทบัญญัตินั้นอีกครั้งจนกระทั่งเป็นร่างบทบัญญัติที่คิดว่าจะเป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 และสำหรับการนำไปสู่การประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง (Hearing) ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง

3.5 การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)

เมื่อการจัดทำร่างบทบัญญัติเพื่อการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติที่มีปัญหามาไปสู่การวิจัย ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว กระบวนการรับฟังความคิดเห็นต่อร่างบทบัญญัตินั้นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง (Public consultation from Wikipedia, the free encyclopedia, p.1 โดยกำหนดประชากรที่ร่วมรับฟังความคิดเห็น จำนวน 56 คน แบ่งเป็นฝ่ายข้าราชการตุลาการศาลอุทธรณ์ภาค 2 ประกอบด้วย ประธานศาลอุทธรณ์ภาค 2 ประธานแผนกคดีเลือกตั้งผู้พิพากษาหัวหน้าคณะผู้พิพากษา ผู้ช่วยผู้พิพากษา เลขานุการและรองเลขานุการในศาลอุทธรณ์ภาค 2 และผู้อำนวยการประจำศาลอุทธรณ์ภาค 2 รวม 14 คน ภาคประชาชน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนสื่อมวลชนระยอง คณะบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาระยอง ประธานหอการค้าจังหวัดระยอง นายองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง นายกเทศมนตรีนครระยอง เลขานุการประธานฝ่ายสิ่งแวดล้อมระยอง หัวหน้าสำนักปลัดเทศบาลตำบลเนินพระ ประธานสภาทนายความจังหวัดระยอง รองประธานชมรมทนายความระยองและคณะทนายความ รวม 19 คน คณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดในเขตภาค 2 ประกอบด้วย ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ผู้อำนวยการการเลือกตั้งและพนักงานสืบสวนสอบสวน ประจำสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจังหวัดระยอง จันทบุรี ฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว ตราดและชลบุรี รวม 21 คน และวิทยากร 2 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอวัตถุประสงค์ของการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็น และตัวร่างบทบัญญัติที่ได้ทำการปรับปรุงเพิ่มเติม แก้ไข บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เสนอต่อผู้เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็น ความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ ได้นำไปสู่การพิจารณาปรับปรุงแก้ไขร่างเดิมที่ได้จัดทำไว้แล้วนั้นเพื่อให้เป็นร่างบทบัญญัติสุดท้ายที่จะเป็นต้นแบบกฎหมายที่จะนำไปสู่การพัฒนาพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. 2545 เพื่อให้เป็นกฎหมายที่มีความเหมาะสมในบริบทการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนท้องถิ่นของไทยให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่างๆของการเลือกตั้งท้องถิ่น สำหรับข้อมูลบางส่วนที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตอันเป็นประเด็นที่เป็นโจทย์วิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บังคับใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายเลือกตั้งท้องถิ่นให้เกิดการบังคับใช้กฎหมายการเลือกตั้งท้องถิ่นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น